

O ISTORIE A ANTROPOLOGIEI

Robert DELIÈGE

O istorie a antropologiei

*Școli
Autori
Teorii*

Traducere din franceză de Ioan T. Bița

CARTIER
istoric

CARTIER®

Editura Cartier, SRL, str. București, nr. 68, Chișinău, MD2012.

Tel./fax: 24 05 87, tel.: 24 01 95. E-mail: cartier@cartier.md

Editura Codex 2000, SRL, Strada Toamnei, nr. 24, sectorul 2, București.

Tel./fax: 210 80 51. E-mail: codexcartier@gmail.com

Difuzare:

București: Strada Toamnei, nr. 24, sectorul 2.

Tel./fax: 210 80 51. E-mail: codexcartier@gmail.com

Chișinău: bd. Mircea cel Bătrîn, nr. 9, sectorul Ciocana. Tel.: 34 64 61.

Cărțile CARTIER pot fi procurate în toate librăriile bune din România și Republica Moldova.

LIBRĂRIILE CARTIER

Casa Cărții Ciocana, bd. Mircea cel Bătrîn, nr. 9, Chișinău. Tel.: 34 64 61.

Librăria din Hol, str. București, nr. 68, Chișinău. Tel./fax: 24 10 00.

Librăria Vărul Shakespeare, str. Șciusev, nr. 113, Chișinău. Tel.: 23 21 22.

Collecția *Cartier istoric* este coordonată de Inga Druță

Editor: Gheorghe Erizanu

Lector: Em. Galaicu-Păun

Coperta seriei: Vitalie Coroban

Coperta: Vitalie Coroban

Design: Valentina Ciobanu

Tehnoredactare: Valentina Ciobanu

Prepress: Editura Cartier

Tipar: Tipografia Centrală (nr. 3623)

Robert Delième

UN HISTOIRE DE L'ANTROPOLOGIE. ECOLES, AUTEURS, THÉORIES

© Éditions du Seuil, 2006

Robert Delième

O istorie a antropologiei. Școli, autori, teorii

Ediția I, septembrie 2007

© Cartier, 2006, pentru prezenta versiune românească.

Această ediție a apărut în 2006 la Editura Cartier. Toate drepturile rezervate.

Cărțile Cartier sunt disponibile în limita stocului și a bunului de difuzare.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Deliège, Robert

O istorie a antropologiei / Robert Delième; trad.: Ioan T. Bița; cop.: Vitalie Coroban; – Ch.: Cartier, 2007 (F.E.-P., „Tipografia Centrală”). – 390 p. – (Col.: „Cartier istoric”) Tit. orig.: Une histoire de l'anthropologie

ISBN 978-9975-79-424-4

1200 ex.

CZU 94:613.88

V 94

ISBN 978-9975-79-424-4

Pentru Catherine

Cuprins

INTRODUCERE.....	9
1. EVOLUȚIONISMUL.....	13
TEORIA EVOLUȚIEI NATURALE LA CHARLES DARWIN (1809-1882).....	13
EVOLUȚIONISMUL ȘI ANTROPOLOGIA.....	19
LEWIS MORGAN (1818-1881).....	23
EDWARD TYLOR (1832-1917).....	30
<i>Viața și gândirea</i>	30
<i>Originea religiei</i>	34
<i>“Antropology”, primul manual</i>	40
JAMES FRAZER (1854-1941).....	42
CRITICA DIFUZIONISTĂ.....	53
IMPORTANTA ȘI LIMITELE ANTROPOLOGIEI EVOLUȚIONISTE.....	55
2. ȘCOALA FRANCEZĂ.....	57
GÂNDIREA ANTROPOLOGICĂ LA ÉMILE DURKHEIM (1858-1917).....	58
<i>Metoda</i>	59
<i>Solidaritate și individ</i>	62
<i>Clasificările primitive</i>	75
MARCEL MAUSS (1872 – 1950).....	81
<i>De la sociologie la etnologie</i>	82
<i>“L'ESSAI SUR LE DON”</i>	86
<i>Spre o sociologie a corpului</i>	91
<i>Les Variations saisonnières chez les Eskimos</i>	94

ROBERT HERTZ (1881-1915).....	97
LUCIEN LÉVY-BRUHL (1857-1939).....	106
<i>Mentalitatea primitivă</i>	106
<i>Carnetele postume</i>	114
ARNOLD VAN GENNEP (1873-1957).....	117
<i>O contribuție teoretică</i>	119
3. CULTURALISMUL AMERICAN	120
FUNDAMENTELE TEORETICE	120
FRANZ BOAS (1858-1942)	123
SAPIR, WHORF ȘI RELATIVITATEA LINGVISTICĂ.....	127
RUTH BENEDICT (1887-1948).....	131
MARGARET MEAD (1901-1978)	139
<i>Sex și caracter în Noua-Guinee</i>	140
<i>Adolescența la cei de pe insulele Samoa</i>	143
<i>Critica lui Freeman</i>	146
CULTURA ȘI RAȚIUNEA	
PRACTICĂ DUPĂ MARSHALL SAHLINS	149
<i>Arbitrarul semnului</i>	149
<i>Moartea căpitanului Cook</i>	153
GEERTZ ȘI DEMERSUL HERMENEUTIC.....	158
<i>Triumful relativismului</i>	167
4. FUNCȚIONALISMUL BRITANIC.....	169
CONTEXT, FUNCȚIE ȘI SISTEM	170
OBSERVAȚIA PARTICIPANTĂ	174
<i>De la cercetarea “de birou” la etnografie</i>	175
<i>Principiile fundamentale</i>	177
<i>O nouă cunoaștere</i>	182
<i>Limitări</i>	184

BRONISLAW MALINOWSKI (1884-1942)	188
<i>Termenul de "kula" la cei din tribul Trobriand</i>	190
<i>Grădinile de corali</i>	196
<i>Magie, religie, știință</i>	199
<i>Rudenie și sexualitate</i>	202
<i>Jurnalul unui etnograf</i>	205
ALFRED REGINALD RADCLIFFE-BROWN (1881-1955).....	206
<i>Structuro-funcționalismul</i>	208
<i>Principii structurale și comparații</i>	212
EDWARD EVANS-PRITCHARD (1902 - 1973)	219
<i>Ruptura de pozitivism</i>	219
<i>Magie și vrăjitorie la azanzi</i>	224
<i>Structura segmentară la nueri</i>	229
JACK GOODY, UN DEMERS COMPARATIV	232
DE LA FUNCȚIE LA STRUCTURĂ	243
5. STRUCTURALISMUL LUI CLAUDE – LÉVI STRAUSS	245
<i>Structurile spiritului uman</i>	246
<i>Zadarnica cercetare a sălbaticilor</i>	250
GÂNDIREA INDIGENULUI.....	254
<i>Relațiile de rudenie</i>	258
MITOLOGIA.....	263
6. ANTROPOLOGIA MARXISTĂ	269
O FILOSOFIE A ISTORIEI.....	270
<i>Marx (1818-1883) și societățile fără clase</i>	272
ANTROPOLOGIA	
LUI CLAUDE MEILLASSOUX (1925-2005)	284
MAURICE GODELIER: ALIANȚA MARXISMULUI	
CU STRUCTURALISMUL.....	294

MARVIN HARRIS (1927-2001) ȘI	
MATERIALISMUL CULTURAL.....	298
<i>Rațiuni practice</i>	299
<i>Respectul vacii</i>	301
UN INSTRUMENT DE ANALIZĂ.....	305
7. ANTROPOLOGIA DINAMICĂ:	
DINCOLO DE FUNCȚIONALISM	307
MAX GLUCKMAN (1911-1975) ȘI ȘCOALA	
DE LA MANCHESTER.....	308
VICTOR TURNER (1920 – 1983).....	313
<i>Schismă și continuitate în sânul triburilor Ndembu</i>	313
<i>Symbolismul culorilor</i>	316
<i>Structură și “communitas”</i>	320
MELVILLE J. HERSKOVITZ (1895-1963) ȘI	
FENOMENUL DE ACULTURAȚIE.....	326
ROGER BASTIDE (1898 – 1974)	330
GEORGES BALANDIER (N. 1920).....	339
<i>O antropologie a conflictelor și a mutațiilor</i>	340
<i>O antropologie politică</i>	346
<i>Mesianismul</i>	349
UN SUFLU NOU PENTRU ANTROPOLOGIE	352
Concluzii generale	354
Bibliografie.....	359

INTRODUCERE

Disponem astăzi de un anumit număr de lucrări care oferă studenților, cercetătorilor și profesorilor o introducere în studiul acestei discipline pe care o numim când antropologie, când etnologie. Aceste cărți o abordează în general tematic, fie prin sub-discipline, ca antropologia politică ori cea economică, fie centrându-se pe un anumit concept sau un domeniu de cercetare. Un astfel de demers este la fel de lăudabil pe cât de util, însă nu este cel ales de noi spre a fi dezbătut aici. Am vrut mai degrabă să punem accentul pe marile teorii care au marcat istoria antropologiei, pe de o parte, iar, pe de alta, să expunem, uneori destul de detaliat, lucrările marilor autori care au jalonat aceste curente de gândire. Ce este funcționalismul? Despre ce vorbesc *Les Argonautes du Pacifique occidental*? Care este originalitatea demersului lui Evans – Pritchard? Iată câteva întrebări cărora prezenta lucrare înțelege să le aducă schițe de răspuns.

Când ești student și când timpul îți lipsește deja ca să-ți mai satisfaci și toate acele lucruri pasionante pe care ți le propune viața, mai trebuie oare să-ți petreci timpul – sau să-l pierzi chiar – cu studiul unor teorii atât de desuete precum evoluționismul, care, de multă vreme deja, a pierdut interesul cercetătorilor? Suntem, evident, convingși că răspunsul la această întrebare este oricum ar sta lucrurile DA și aceasta pentru mai multe motive. Primul ține de faptul că fiecare dintre curente

pe care le vom studia a abordat chestiuni fundamentale, care se înfățișează înțelegerii vieții în societate. Dacă răspunsurile aduse nu ne par, în cel mai bun caz, decât parțiale sau, și mai rău, părtinitoare, întrebările puse de aceste curente nu au fost rezolvate și continuă să bântuie imaginarul sociologic. În plus, aceste școli și-au marcat, fiecare, epoca, însă, în același timp, au fost și reflectarea acesteia: legăturile care unesc evoluționismul de secolul al XIX-lea, de scientism și de colonialism sunt atât de cunoscute, încât nu mai este nevoie să le reamintim aici; culturalismul american este, la rândul său, expresia societății americane, așa cum structuralismul nu poate fi extras din universul care l-a văzut înflorind. Istoria acestor curente de gândire nu este, deci, o simplă istorie a ideilor, ci și o reflectare a preocupărilor sociale, intelectuale și politice care au marcat ultimele două secole. Felul în care am gândit societatea și “primitivismul” a fost, deci, influențat de condițiile de producere a acestui discurs științific.

Invers, este remarcabil să constați că antropologia socială a luat parte la făurirea marilor idei care ne-au traversat epoca. Relativismul, pentru a nu luat decât un exemplu, s-a sprijinit în mare parte pe lucrările etnologilor care, *volens nolens*, au fost adesea puși în legătură cu acest fel de a vedea lumea și mai ales cu felul de a-i gândi valorile. În orice caz, lucrările etnologilor ne-au ajutat să putem “gândi” lumea și să-l înțelegem mai bine pe om.

Chiar dacă a cunoscut progrese deloc neglijabile, cunoștințele din domeniul științelor sociale nu sunt deloc comparabile cu cele ale științelor exacte, unde o paradigmă nouă le elimină practic pe toate cele care au precedat-o. Studiul chimiei secolului al XIX-lea nu mai prezintă interes decât pentru istoricii din domeniul științelor și te poți lipsi foarte bine de el fără să-ți faci vreo grijă în această privință. Dimpotrivă, în disciplinele

noastre, lucrurile sunt mai complicate; astfel, nu poți să nu iei în seamă teoriile predecesorilor noștri, care toate au afirmat câte ceva esențial asupra lumii și a societății.

Trebuie, totuși, să ne ferim să credem că toți etnologii au fost legați de una sau de alta din aceste școli. Dimpotrivă, majoritatea lor a fost chiar reticentă și și-a construit știința pe baze teoretice destul de eclecticice. Structuralismul, de exemplu, a fascinat multă vreme numeroși cercetători din lumea întreagă, însă relativ rari sunt aceia care au devenit partizani ai ortodoxiei structurale. Chiar dacă adepții ortodocși nu au fost întotdeauna numeroși, curentele de gândire pe care le vom studia au exercitat, totuși, toate, o covârșitoare influență, care depășea de departe frontierele care le-au văzut născându-se.

O asemenea călătorie intelectuală se bazează pe o serie de alegeri. Ca toate alegerile, cele la care am recurs ascund, firește, în ele o parte de arbitrar. Orice selecție se bazează atât pe un număr de criterii, cât și pe o sumă de poziții. Ne vom da astfel seama destul de repede că am privilegiat un demers destul de clasic al antropologiei. Multe motive ne susțin în acest demers, în special faptul că astfel abordăm fundamentele disciplinei, fără a sucomba în fața a ceea ce ar putea să apară ca simple mode. Regretăm că am neglijat domeniile antropologiei care se impun pe viitor ca fiind de neocolit. De exemplu, acesta este, fără îndoială, cazul antropologiei medicale, care nu găsește decât puține ecouri în rândurile care urmează și care, totuși, cunoaște astăzi o dezvoltare certă. Teoriile de care vom vorbi privesc mai degrabă bazele antropologiei. Totuși, ni se pare că studenții și cercetătorii din domeniul antropologiei nu pot să-i lase deoparte pe autorii și teoriile care sunt abordate în paginile care urmează. Sperăm, prin urmare, ca prezenta lucrare să-i poată ajuta în studiile și cercetările lor.

EVOLUȚIONISMUL

De-a lungul secolului al XIX-lea, teoria evoluției speciilor avea să cunoască o asemenea amploare, încât a devenit aproape o “ideologie națională”: majoritatea oamenilor de știință au încercat chiar să demonstreze că faptele observate sau cunoscute de ei se integrau în marile secvențe de evoluție pe care tot ei, în prealabil, le construiseră. Astfel, se poate spune că demersul evoluționiștilor nu este inductiv, ci, mai degrabă, ”îpotetico-deductiv”; se poate vorbi, așadar, despre o adevărată teorie evoluționistă care are în vedere trei lucruri: istoria umanității, locul diferitelor instituții ale omului în cadrul acestei istorii și diferențele care despart societățile de pe planetă.

Înainte de a analiza contribuția antropologilor la această teorie evoluționistă, se cuvine să zăbovim puțin asupra celui care a formulat, primul, teoria evoluției speciilor, Charles Darwin.

TEORIA EVOLUȚIEI NATURALE LA CHARLES DARWIN (1809-1882)

Darwin se naște la Shrewsbury în 1809 și este înmormântat, cu onoruri naționale, în catedrala din Westminster, în 1882. Provenit dintr-o familie strălucită de intelectuali, tânărul Darwin devine cel mai cunoscut dintre ei, în ciuda unor studii mediocre, cu siguranță, dar care-l propulsează, totuși, spre universitatea din Cambridge.

În copilărie, Darwin se distinge ca un colecționar pasionat, pasiune ce se accentuează la Cambridge, în urma contactului pe care-l are aici cu profesorul Henslow, care obține pentru elevul său locul de naturalist într-o expediție științifică spre America Latină, la bordul de-acum celebrului *Beagle*. Această călătorie de cinci ani (1831-1836), al cărei jurnal ni l-a transmis, avea să fie hotărâtoare pentru cariera științifică a tânărului care se dovedește a fi un excelent observator, capabil de a stabili legături între diferitele observații pe care le făcea. Arhipelagul insulelor Galapagos avea să-l impresioneze peste măsură. Regăsim pe aceste insule specii de animale care există pe întreg continentul sud-american, dar care, lucru extraordinar pentru tânărul Darwin, sunt diferite de speciile continentale prin câteva detalii: astfel, cormoranul, pasăre cu gâtul lung, care se aruncă în mare și care trăiește și de-a lungul râurilor din Brazilia, are, în Galapagos, aripile atât de mici, iar penele care le acoperă atât de firave, încât acesta este aici incapabil să zboare. Diferențe similare disting iguanele de pe continent de "surorile" lor din arhipelag: pe continent, ele urcă în copaci și mănâncă frunze; dimpotrivă, pe aceste insule vulcanice și stâncoase, unde vegetația este rară, iguanele se hrănesc cu alge și fac față valurilor amenințătoare, agățându-se de stânci, grație unor gheare extraordinar de lungi și de puternice. Broaștele țestoase constituie un caz încă și mai surprinzător, având în vedere că cele din Galapagos sunt mult, mult mai mari decât cele de pe continent (de fapt, sunt atât de mari încât un om poate sta călare pe ele); în afară de aceasta, țestoasele de pe fiecare insulă sunt ușor diferite unele de altele, ceea ce face că vice-guvernatorul englez al arhipelagului era capabil să recunoască insula de unde provenea fiecare țestoasă: astfel, cele care își duceau traiul pe insule bine alimentate cu apă și unde vegetația era

din belșug se distingeau printr-o ușoară ridicare a carapacei chiar în dreptul cefei. În schimb, cele care trăiau pe insule aride aveau un gât mult mai lung și o curbură a carapacei atât de puternică, încât permitea gâtului să se ridice aproape la verticală pentru a-și căuta hrana acolo unde ea se găsea, și anume pe ramurile cactușilor ori ale copacilor.

Aceste observații, și multe altele, fac să încolțească în mintea lui Darwin ideea că, pe de o parte, o "specie" naturală nu este fixă, iar, pe de alta, că este posibil ca o specie să se transforme într-o alta. De fapt, aceste idei fuseseră deja formulate în Franța de Jean-Baptiste Lamarck, care, în 1800, abandonase ideea cum că speciile ar fi fixe, pentru a afirma că ele, de fapt, suportă transformări. Speciile nu numai se schimbă, ci și progesează, devenind din ce în ce mai complexe. Prin urmare, natura își desăvârșește continuu opera. Cu toate că pretindea că teoria lui Lamarck era nulă și că el însuși nu reținuse nimic din ea, lucrările lui Darwin s-au înscris în continuitatea acesteia, el urmându-și gândul din 1837 până în 1859, când a publicat *Originea speciilor*, una dintre cărțile cele mai celebre din toată istoria omenirii. Trebuie reamintit că, înainte de această epocă, majoritatea biologilor considerau speciile naturale ca niște grupuri fixe, imuabile: Dumnezeu fiind cel care a creat nemijlocit fiecare specie de plante și de animale, fiecare specie poseda aceleași caracteristici ca și cuplul primordial. Se poate lesne observa revoluția operată de Darwin, care vine și repune în discuție ideea creației divine, afirmând că anumite specii pot să se nască din alte specii și că, în consecință, nici o specie nu este eternă. Observațiile deja făcute îl convinseseră pe Darwin de aceste "variații" între specii, dar problema care s-a pus atunci a fost în legătură cu transformarea, cu "evoluția" lor.

În 1837, Darwin citește "într-o doară", după cum afirmă el însuși, cartea lui Robert Malthus, *An Essay on the Principle*

of *Population* (1798), în care savantul își formula principiul de populare: pe Malthus îl interesa în mod special populația umană, dar emisese deja un principiu după care organismele vii produc mai mulți “descendenți” decât pot supraviețui, ceea ce înseamnă că ar exista o tendință, la toate ființele vii, de a se reproduce mai mult decât le-o permite cantitatea de hrană aflată la dispoziția lor. Astfel, un stejar produce sute de ghinde pe an, o pasăre poate da viață mai multor “duzini” de pui, iar un somon produce în fiecare an mai multe mii de icre, care, toate, potențial, sunt capabile să supraviețuiască. Si totuși, în ciuda acestei reproduceri în masă, populațiile adulte tind să rămână stabile de la o generație la alta. Căci:

“Natura a răspândit cu generozitate germenii vieții în cele două regnuri, dar a fost zgârcită cu spațiul și cu hrana. Lipsa lor face să piară, din rândul plantelor și animalelor, tot ceea ce se naște dincolo de limitele conferite fiecărei specii. În plus, animalele devin pradă unele pentru altele.” (Malthus, citat de Buican, 1987, p.33).

Principiul malthusian avea să-l inspire nu numai pe Darwin, ci și un alt naturalist englez, Alfred Russel Wallace, care urma să descopere, în același timp cu Darwin, principiul *selecției naturale*, care explică modul în care s-au transformat speciile. În 1856, doborât de febră în insulele Moluca, Wallace este nevoit, într-adevăr, să rămână la pat o bună bucată de vreme; acolo, în pat, aducându-și aminte de principiul emis de Malthus, el are o străluminare: ideea selecției naturale. În trei zile, Wallace redactează un memoriu pe care îl trimite lui Darwin. Acesta îi răspunde că este practic de acord cu el, cuvânt cu cuvânt, opusculul suprapunându-se lucrărilor sale. Atunci, Darwin se apucă de redactarea *Originii speciilor*, în care sistematizează toată această teorie.

Pentru Darwin, teoria evoluției constă într-un proces prin care organismele care sunt capabile de a supraviețui și de a procrea într-un mediu dat ajung la această performanță pe socoteala altora, care nu posedă această capacitate. Mediul, social ori natural, se schimbă mereu. Rezultă de aici că organismele trebuie să se adapteze schimbărilor de mediu. Or, ca să supraviețuiască schimbărilor de mediu, organismele au nevoie de anumite calități care să le permită să se adapteze la noile condiții. Organismele bine adaptate vor putea supraviețui și, din generație în generație, această calitate deosebită va deveni caracteristica specifică întregului grup. Ceea ce face că cei mai apti, cei mai bine adaptați vor fi supraviețuit, ceea ce se numește *the survival of the fittest* ; în competiția care le opune pe ființe, în capacitatea lor de a rezista schimbărilor exterioare, doar cei mai puternici și mai bine adaptați vor putea rezista. De-a lungul fiecărui anotimp și al fiecărei perioade de viață, organismul viu trebuie să se bată pentru a supraviețui, or doar cei mai puternici și mai bine adaptați vor ieși biruitori din această luptă. Evoluția devine, deci, schimbare trans-generațională, lucru care se produce atunci când formele organice se adaptează schimbărilor de mediu. Vom reține de aici că evoluția este o schimbare trans-generațională, pe de o parte, iar, pe de alta, că ea este produsul unei mai bune adaptări la mediu.

De-a lungul acestui proces de continuă adaptare, vom înțelege că formele noi sunt întrucâtva mai bune decât cele vechi (de vreme ce sunt mai bine adaptate), și că procesul de evoluție este nu numai unul de complexificare (din formele mai simple apar cele mai complicate), ci și un progres, o ameliorare și, în cele din urmă, o desăvârșire: universul întreg evoluează, prin forme tot mai adaptate, spre o anumită perfecțiune, fiecare etapă fiind un progres în raport cu celelalte. Evoluționismul este

o teorie nu numai a progresului, ci și a iminenței acestuia. Progresul devine, deci, inevitabil, organismele având de ales între a muri ori a evolua. Se pare că Darwin însuși, opus lui Herbert Spencer, a fost prudent cu această noțiune de progres (Ingold, 1986, p.16), deși ea se află înscrisă în filigranul teoriei sale, după cum lasă să se înțeleagă ultima frază a cărții, care este și singura, de altfel, în care Darwin folosește verbul “a evolua”.

“De la o formă primară simplă, o infinitate de forme, din ce în ce mai frumoase și din ce în ce mai uimitoare, au evoluat și continuă să evolueze.”

Până în acest punct, nu am vorbit decât de evoluția speciilor animale și vegetale, dar, contrar lui Wallace, care, din convingeri religioase, nu a făcut pasul înainte, Darwin afirmă că omul însuși nu scapă mecanismului general al evoluției; totuși, el așteaptă anul 1871 pentru a publica *The Descent of Man*, în care își expune concepțiile în legătură cu evoluția omului. În 1856, niște muncitori germani descoperiseră, nu departe de Düsseldorf, o grotă cu osemintele celui ce avea să fie numit omul din Neanderthal, care ar fi trăit cu 30.000 - 100.000 de ani în urmă. Omul de Neanderthal provoacă repulsie, iar savanților epocii le vine greu să creadă că acest craniu de “idiot patologic”, de brută sălbatică ar putea aparține unuia dintre primii locuitori ai acelor locuri. Descoperirea omului de Cro-Magnon, în 1868, îi întărește lui Darwin convingerile; acesta afirmă că omul însuși coboară dintr-un mamifer păros, având o coadă și urechi ascuțite, care trăia, probabil, în copaci și popula Lumea Veche. Cu siguranță, după Darwin, există o diferență enormă între inteligența omului cel mai sălbatic și cea a animalului cel mai inteligent, ”totuși, oricât de uriaș ar fi, diferența între spiritul omului și cel al animalelor cele mai

evaluate nu este, fără-ndoială, decât o diferență de grad și nu una de specie.” Pentru Darwin, sentimentele, intuițiile, emoțiile și diversele facultăți, cum ar fi prietenia, memoria, curiozitatea, atenția etc. se pot observa încă de la naștere la animale, iar aceste capacități sunt chiar susceptibile de ameliorări ereditare, după cum o dovedește comparația dintre câinele domestic și lup ori șacal. Dezvoltarea calităților morale superioare, cum ar fi altruismul, de exemplu, are o bază selectivă și ereditară.

Prin aceste afirmații, Darwin avea, firește, să pună bazele unei viziuni evoluționiste a diferitelor culturi sau, ceea ce se numea în epocă, a diferitelor “rase”. Excelența civilizației europene (și deci mondiale) se găsea a fi atunci lumea anglo-saxonă: aceasta dovedea o anumită gradare a civilizațiilor. Totuși, cei care se vor aventura alegând această cale vor fi mai curând succesorii lui Darwin, și îndeosebi antropologii.

EVOLUȚIONISMUL ȘI ANTROPOLOGIA

Această evoluție științifică avea, în cele din urmă, să caracterizeze toate disciplinele. Sarcina fiecărui savant era, de acum înainte, aceea de a reconstrui scheme de evoluție. Din acel moment, principala preocupare intelectuală a epocii a fost, pe de o parte, să așeze popoarele și instituțiile sociale ale lumii pe “segmente de evoluție”, iar, pe de alta, să specifice originea acestor instituții. Pentru a afirma că, plecând de la o origine simplă, fiecare instituție evoluase, complicându-se și trecând prin varii stadii, lumea a început să folosească exemplul speciilor naturale. În altă ordine de idei, evoluția fiind un progres, o ameliorare, formele cele mai înaintate ale unei instituții erau judecate ca fiind, deci, superioare formelor mai înapoiate. Putem observa aici că o adevărată răsturnare ideologică avea loc, în opoziție cu filosofia luminilor care-l considera pe “sălbatic”,